

*М. А. Староверова,
методист центру методичного
забезпечення
КЗ «Житомирський ОІППО»
ЖОР*

Вивчення польської мови у загальноосвітніх навчальних закладах Житомирщини: з досвіду роботи вчителів

Житомирщина, як середовище компактного проживання поляків, накопичила багатий досвід у збереженні та поширенні польської мови – одного з найважливіших чинників формування національної самоідентифікації людини. Велика роль тут належить учителям і викладачам польської мови, яких сьогодні налічується близько тридцяти. Упродовж кількох останніх десятиліть на теренах області у загальноосвітніх навчальних закладах різного типу польська мова викладається як обов'язковий предмет або на факультативних заняттях чи гуртках. Діють суботні школи з вивчення польської мови, на базі деяких закладів організовано курси для усіх охочих вивчати польську мову. Цей процес природний, адже ще Іван Франко писав: «Серед усіх слов'янських народів немає двох інших народів, котрі б з погляду політичного та духовного життя так міцно зрослися між собою та були об'єднані багаточисленними зв'язками, як народ польський та український».

Історія вивчення польської мови у Житомирі та області нерозривно пов'язана з багатьма вчителями, які стояли у витоків цього процесу (Староверова М. А., Лаговська В. Л., Багінська Е. Б., Зіннуров Е. І.) Значний досвід у викладанні цього предмета мають учителі Шумлянська Н. В., Удовкіна С. С., Розбіцька В. Й., Колесник В. А., Верминська Л. А., Вовк Ю. А.

У школі № 36 міста Житомира у 1989 році було відкрито перший клас з вивченням польської мови як предмета. Інтерес до вивчення польської мови був величезним: протягом століть Житомирщина залишається регіоном найбільш компактного проживання поляків. Як свідчать статистичні дані, близько 50 тис. осіб в області є поляками, що становить понад 3,5 % населення. Тому природно, що інтерес до вивчення польської мови і культурних традицій польського народу зростає із року в рік. Починаючи з середини 90-х років,

вивчення польської мови запроваджується у ЗОШ №№ 17, 18, 1, 3, 33, 25, 32, 6, дитсадках №№ 45, 21. Відповідно, зростала і кількість учителів, які мали величезне прагнення до навчання дітей мови найближчого географічного сусіда України, проте зустрічалися із проблемою абсолютної відсутності методичного забезпечення: бракувало програм, підручників, дидактичного матеріалу. Варто зазначити, що педагогам, які були ентузіастами своєї справи, доводилося розпочинати буквально «з нуля». Велику роль зіграло і створене у 1992 році Товариство учителів польської мови Житомирщини. Учителі отримали тут змогу не лише ділитися досвідом, але й шукати шляхи щодо вирішення спільних проблем. Одночасно зростала і зацікавленість полоністикою у районах області, тож викладання польської мови у різні роки було розпочато в Бердичеві, Новограді-Волинському, Тетерівці, Суслах, Філінцях, Новому Заводі, Полянці, Мар'янівці, Биківці, Червоних Хатках, Романові, Ємільчине, Коростені, Володарську-Волинському, Іршанську, Коростишеві. Одночасно навчання польської мови розвивалося не лише на Житомирщині, але й у інших регіонах України. Тому природним був процес гуртування учителів-полоністів навколо Спільки учителів-полоністів України, яка була заснована 21 жовтня 1996 року. До 2007 року головою Спільки була Юлія Серкова, пізніше – Адам Хлопек, учитель польської мови з м. Дрогобича Львівської області, який виконує обов'язки голови до сьогоднішнього дня. Житомирське відділення учителів-полоністів України розпочало свою діяльність у лютому 2000 року. Традиційними стали щорічні осінні та весняні семінари учителів польської мови Житомирщини, які проводились у різні роки на базах обласного інститут удосконалення вчителів, Польського дому, Центру полоністики Житомирського державного університету ім. І. Франка, загальноосвітніх закладів Житомира та області.

Неодноразово учасники семінарів мали можливість побувати у Житомирській загальноосвітній школі № 36 ім. Я. Домбровського. У різні роки тут польську мову викладали понад 10 учителів. Починаючи із 2010 року, на базі навчального закладу проходять обласні олімпіади з польської мови.

Традиції викладання польської мови у загальноосвітній школі №17 м. Житомира сягають 1996 року, де в різний час польську мову, літературу та історію викладали 8 учителів: Ева Багінська, Вікторія Розбіцька, Марія Гуманкова, Наталія Серадська, Олег Серадський, Вікторія Задніпрянець, Регіна Бодомер та Вікторія Ваховська. Школа забезпечена навчальною та методичною літературою з предмета. Створено танцювальний ансамбль та хоровий колектив «Акварельки», де діти навчалися польських народних пісень і танців. У навчальному закладі було створено музей польського письменника Ю.І. Крашевського.

Із 1994 року викладається польська мова і в Житомирській міській гімназії № 3. Багато років це був факультативний курс, матеріали якого, узагальнені учителем Світланою Удовкіною, отримали високу оцінку колег на обласній та Всеукраїнській виставках «Сучасна освіта України» і відзначені відповідними дипломами. Випускники гімназії щороку стають студентами вищих навчальних закладів Польщі. З 2014 року тут польську мову як предмет вивчають 20 гімназистів.

У Житомирському міському ліцеї при ЖДТУ налагоджено зв'язки із навчальними закладами м. Лодзь, викладання польської мови тривалий час відбувалося на факультативних заняттях, а з 2014 року польська мова вивчається як друга іноземна. Заняття проводить випускниця Житомирського державного університету Вікторія Мельник. Цікаво проходять у навчальному закладі позакласні заходи. Так, у листопаді 2015 року було реалізовано проект «Європейська Польща» для молоді, фінансований Міністерством закордонних справ Польщі, у рамках якого відбулися конкурс малюнків, зйомка відеокліпу, комунікаційні тренінги, інсценізація театральних сценок, тест із польської мови. Завершився проект спільною екскурсією «Поляки Житомира».

У Житомирській загальноосвітній школі № 28 польська мова вивчається з 1-го класу як обов'язковий предмет з 2011 року. У даний час вчителем польської мови працює Вікторія Розбіцька. Традиційним у закладі вже стало свято «Посвячення першокласників в учні польського класу». Окрім того, учні є активними учасниками позакласних заходів, театральних сценок, конкурсу декламаторів польської поезії ім. В. Грабовського.

Навчання польської мови у Новоград-Волинському колегіумі розпочалося 1 вересня 1994 року, тобто майже від відкриття закладу. Кількість учнів – учасників факультативу – зростала із року в рік, тому з 1999 року польська мова стала обов'язковим предметом і вивчається у 5-11 класах як друга іноземна. Станом на квітень 2016 року 112 учнів Новоград-Волинського колегіуму вивчають польську мову. Учителями колегіуму були у різні роки Вікторія Шевченко, Беата Бентковська, сьогодні викладачами є Ліна Боровська та Едуард Зіннуров. З початком співпраці з комплексом шкіл №10 у Любліні у 2007 році у колегіумі розпочав діяльність Польський клуб, члени якого вивчали та пропагували історію Польщі, відзначали польські свята, проводили екскурсії для гостей з Польщі, організовували літературні, історичні та мовознавчі конкурси. Клуб припинив свою діяльність у 2014 році, але співпраця триває. Відбулося 10 зустрічей учнів та вчителів обох шкіл, остання – у квітні 2016 року у Любліні.

Учителем польської мови Суслівської загальноосвітньої школи Новоград-Волинського району є Юлія Вовк. Саме вона започаткувала

факультативні заняття з польської мови у далекому 1995 році. Згодом у навчальному закладі польську мову як предмет було введено з 1 по 11 клас. Також було створено польський хор «Gołabeczki», керівником якого була Антоніна Щирська. Сьогодні при школі діє польська бібліотека, яка стала інформаційним полоністичним центром не тільки для вчителів та учнів, але і для місцевого населення.

Є на Житомирщині населені пункти, описуючи які, традиційно вживають епітет «польське село», «польське містечко». Одним із таких польських містечок є Довбиш Баранівського району, загальноосвітня школа якого має давні полонійні традиції. Вивчення польської мови у Довбиській загальноосвітній школі розпочалося від 1996 року. Першою вчителькою була волонтерка з Польщі Іоланта Прага. Згодом предмет викладали Ірена Пашковська, Гражина Русецька, Ірина Савіцька, Ірина Вітюк. У різні роки в школі викладалася не тільки польська мова, але й історія та географія Польщі.

Варто зазначити, що усі вчителі-полоністи Житомирщини є справжніми подвижниками педагогічної справи, активними учасниками методичних заходів, до участі у яких заохочують своїх учнів. Любов до польської мови і повагу до культури польського народу передають своїм учням, які є переможцями обласних і Всеукраїнських олімпіад з польської мови і літератури, конкурсів знавців польської історії, декламаторів польської поезії тощо. Згодом велика кількість випускників шкіл з Житомирщини продовжують навчання у середніх та вищих навчальних закладах Польщі.

Учителі польської мови Житомирської області вбачають свою перспективу в запровадженні новітніх методик і технологій навчання, апробації підручників та навчальних посібників, створенні оригінальних авторських розробок дидактичних та допоміжних матеріалів, подальшій взаємоспівпраці та підтримці і налагодженні зв'язків з освітніми закладами Польщі, підвищенні кваліфікації та самоудосконаленні.

Усі вищезгадані навчальні заклади Житомирщини активно співпрацюють щодо вивчення польської мови та інших предметів полоністичного спрямування як один з одним, так і з Польським домом у м. Житомирі, Центром полоністики Житомирського державного університету ім. І. Франка, Генеральним консульством Республіки Польща у Вінниці, іншими освітніми та громадськими організаціями. У багатьох закладах налагоджені зв'язки із польськими освітніми закладами.

Відомо, що польський та український народи – це нації високої культури, а поширення польської національної культури, літератури, історії на Житомирщині, формування свідомості, що сприяє вихованню любові та поваги до місцевої польської громади і її історичної Батьківщини та країни, у

якій вони проживають, у свою чергу формує загальноєвропейську ментальність.